

Het arbetsmarknad i kallt klimat

Sedan 2001 har sammanlagt 15 000 personer av 60 olika nationaliteter arbetat på Melkøya vid nordnorska Hammerfest, för att förvandla en karg ö till en mottagningsanläggning för naturgas från norska Snøhvitfältet fjorton mil ut i havet. Det har förändrat Hammerfest och Nordnorge. Tompriserna stiger, arbetsmarknaden är het och nya näringar växer fram i hela regionen. Det ligger optimism i luften om än lite ojämnt fördelat mellan de olika orterna.

Text: Gunbild Walin. Foto: John Hughes

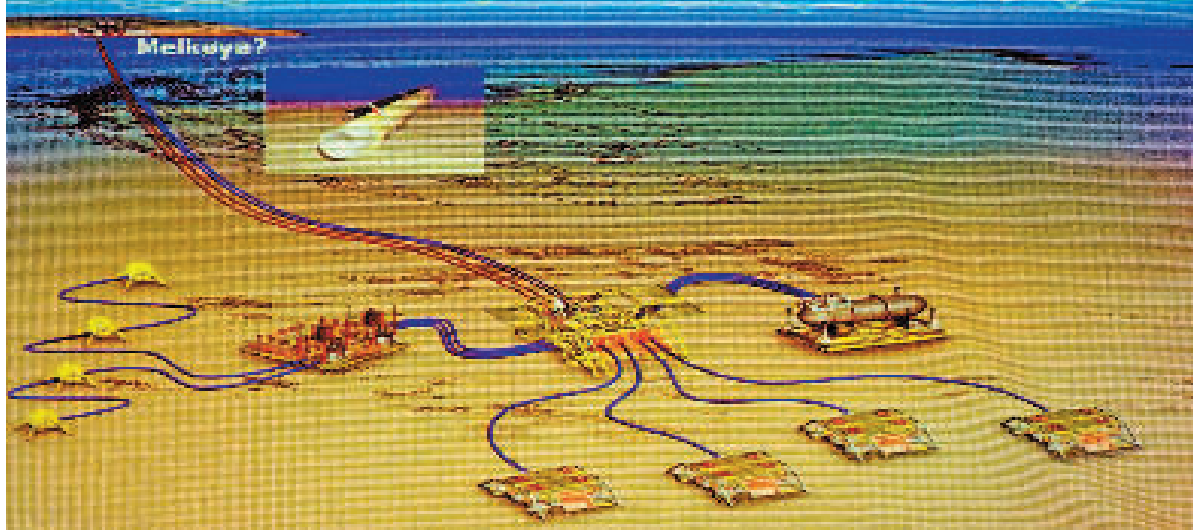

I tjugio år efter upptäckten vilade gasfyndigheterna på Snøhvitfältet dryga fjorton mil utanför Hammerfest. Det var för komplicerat och för dyrt att utvinna gasen i det klimat som råder i Barents hav. 2001 var det dags. Då hade tekniken utvecklats för att utvinna gasen helt under vattenytan och också för att kunna ta emot den och omvandla den så att den kan skeppas vidare. De höga priserna på gas och olja har också bidragit till att det blivit ekonomiskt lönsamt att börja utvinna Snøhvitfältet.

Den besökare som kommer sjövägen till Hammerfest, kan inte undgå att lägga märke till den stora anläggning som snart har nått sin slutliga form och som reser sig mot fonden av fjäll och hav. Det är Melkøya, den mottagningsanläggning, dit gasen ska forslas genom rör på havsbotten, för att sedan kylas ner och anta en flytande form. Därefter kommer gasen att transporteras på specialbyggda skepp, först till USA och så småningom till Europa.

Det pågår en febril aktivitet och redan på långt håll kan man se overallklädda män, som likt orange myror flitigt och målmedvetet rör sig över ön. 2 700 tillresta anläggningsarbetare jobbar här en vanlig dag och sedan anläggningen

Goliath: Sub-sea to shore or conventional development

Snøhvit är det första stora fältet som utvinns utan att ha en anläggning ovanför vattenytan. Gasen hämtas upp från källor som ligger på mellan 250 och 350 meters djup och fraktas genom rörledningar till land. Medan upp till 2000 personer tidigare kunde arbeta på en plattform ute till havs, är anläggningen under vattnet obemannad. Om fältet Goliath skall byggas ut med samma teknik är ännu inte bestämt. (Illustrasjon: Statoil)

började byggas har här jobbat 15 000 personer från 60 olika nationer. Framåt hösten ska alltsammans vara klart och den första gasen ska tas i land någon gång under början av 2007. Det är senare än beräknat och både tiden och budgeten har dragits över. 39 miljarder kronor skulle det ha kostat, men slutnotan är över 58 miljarder. Statoil, som ansvarar för anläggningen, lugnar dock de oroliga. Detta underskott kommer att kunna tjänas in relativt snabbt med dagens höga olje- och gaspriser.

Olika näringar måste leva i harmoni

En fiskebåt lägger ut från Hammerfest och stävar förbi Melkøya. Den traditionella näringen passerar den nya. Det är bland annat dessa intressen som ska förenas. Barents hav är en lekplats för torsken och livsviktig för torskbeståndet.

- Det är ett absolut måste att fisket och oljeindustrin kan gå hand i hand. Det här är ju också ett av de viktigaste områdena för fisk, säger Odd Mossbergvik som är projektdirektör för Snøhvitutbyggnaden.

Nordnorge är också ett av den norska regeringens strategiska satsningsområden. När den norske utrikesministern Jonas Gahr Støre nyligen besökte Stockholm talade han bland annat om ansvaret att förvalta havsområdena i nord.

”Vi kan inte tillåta att olje- och gasverksamheten förstör fisket. Utvinningen måste därför ske enligt världens strängaste miljökrav”, skrev Jonas Gahr Støre i Svenska Dagbladet den 24 april i år. Samtidigt betonade han betydelsen av att utvidga det nordiska samarbetet runt nordområdena. Han, liksom många i norr, vill utmana den traditionella kartbild, få oss att vända kartan och betrakta världen norrifrån. Då blir Norra Ishavet ett gemensamt hav som binder samman Nordamerika, Europa och Ryssland.

Att utvinna gas och olja i nordområdena är varken enkelt eller konfliktfritt. Snøhvitfältet är det första som byggs ut i

Fakta

Melkøya är en mottagningsanläggning för naturgas från norska Snøhvitfältet, som ligger fjorton mil utanför Hammerfest. Gasen utvinns helt under vattnet och forslas in till LNG-anläggningen på Melkøya där den renas och sedan omvandlas till flytande vätska genom nedkylning. LNG står för "Liquid natural gas" och gasen kommer att transporteras i specialbyggda skepp. 15 000 personer från 60 nationer har arbetat under uppbyggnaden av anläggningen. De flesta har varit från nordnorge. 180 personer kommer att arbeta på den färdiga anläggningen, som beräknas tas i bruk under 2007.

Shtokman är det ryska gasfält som står närmast inför utvinning i Barents hav. Det ligger norr om Murmansk. Många energibolag har velat vara med i utbyggnaden, bland annat Norsk Hydro och Statoil. Vilka som tillsammans med ryska Gazprom kommer att utvinna fältet är ännu inte klart.

Kumskrabban har blivit en exklusiv vara och fisket är hårt reglerat. (Foto: Gumbild Wallin)

norr, men fler står på tur. På norska sockeln finns fältet Goliat och på ryska sidan finns Shtokmanfältet, som är så rikt på gas att det sägs att det kan försörja hela Tyskland med naturgas i femtio år. Shtokmanfältet byggs ut av ryska Gazprom, som också är på väg att fördela koncessioner till förhoppningsfulla utländska oljebolag, varav Statoil och Norsk Hydro är några.

Närmare 3000 personer är i färd med att slutföra anläggningsarbetet på Melkøya. De flesta av de utländska arbetarna kommer från de andra nordiska länderna. (Foto: John Hughes)

Omtvistad gränslinje

Vad som komplicerar bilden, utöver att gamla näringar och miljöintresse ska samsas med energiäventyret, är att gränslinjen i havet mellan Norge och Ryssland är omtvistad. Det skapar kontroverser runt fisket och den värdefulla kungskrabban. Ett framtida bekymmer är också att en av de största gasfyndigheterna ligger just i den zonen.

Ju närmare man kommer desto större blir anläggningen på Melkøya. Cisterner, byggekranar, kylanläggning, kontor,

truckar som far hit och ett helt område med bostadsbaracker, bio, pub, Internetcafé och matsalar fyller den lilla ön som ännu för några få år sedan beboddes av en ensam dam och ett oräknat antal sjöfåglar. I dag finns 3000 rum och ungefär lika många anläggningsarbetare, som kommer hit och jobbar två veckor, tolv timmar om dagen. Därefter är de lediga i tre. Då

åker de flesta hem. Majoriteten av de utländska arbetare som jobbar här kommer från de nordiska länderna, eftersom det har varit önskvärt att de anställda behärskar ett nordiskt språk eller engelsk. Men undantag har gjorts och människor av många olika nationaliteter har jobbat här, dock i arbetslag där någon behärskar de önskvärda språken.

- Vi ger kontrakt till stora bolag och eftersom det här är en internationell verksamhet hämtar vi folk där de finns. Kravet på att kunna något

nordiskt språk har handlat om säkerhet, säger Sverre Kojedal, informationschef på Melkøya.

Prioriterat säkerhetsarbete

Han berättar att säkerhetsfrågorna har varit mycket uppmärksammade. Statoil har haft ett "kollegaprogram", som bland annat gått ut på att höja säkerheten genom att skapa en kultur där alla tänker på säkerhet men också förs påpeka brister som rör säkerheten, även den sist anställda.

- Det tekniska är en sak, men ännu viktigare är att ta in de mänskliga aspekterna. Alla på en anläggning måste förhålla sig till, och bry sig om, säkerheten. Alla har ansvar att säga ifrån när det är brister i säkerheten och det kräver mycket för att få människor att vilja ta det ansvaret, säger Sverre Kojedal.

Många är anställda på bolag som fungerar som underleverantörer till Statoil. Andra har rekryterats med hjälp av Aetat eller genom Statoils eget rekryteringssystem. Öffentlig upphandling och ett revisionssystem med regelbundna stickprovskontroller ska avslöja avvikelser och förhindra social dumping.

- Hittills har vi haft tre eller fyra företag bland totalt 800 underleverantörer som har saknat avtalsenliga löner, säger Sverre Kojedal.

Tufft väder vintertid

Den dag Arbeidsliv i Norden besöker Melkøya, är havet spegelblankt och solen skiner. Grupper av orangeklädda män, ordentligt klädda i hjälmar, passar på att förlägga rökpausen utomhus. Flera säger sig trivas med den internationella blandningen av folk. Man ska dock inte förledas att tro att vädret alltid är på detta sätt. Under stormen Narva i vintras blåste det 50 sekundmeter och var

Förr handlade det om att övertala arbetstagarna att ta in folk, nu hjälper vi människor att få ny kunskap så att vi kan möta behovet av arbetskraft, säger Oddrun Opdahl. (Foto: Berit Kvam)

mellan 15 och 20 grader kallt. 2000 personer fick evakueras, bland annat till Hurtigruten som låg inblåst i Honningsvåg. Nu är dock det ett minne blott och en av dem som rör sig ute i det för dagen vackra vädret är elektriker Geir Arild, som arbetar för en av underleverantörerna och som kommer från närbelägna Kvalsund. Han har jobbat här sedan starten för fyra år sedan.

- Det kan vara tufft vintertid, men idag är det härligt. Här är en fin arbetsmiljö och det är nära till skämt. Anläggningen innebär stor skillnad för Hammerfest. Den skapar växt för hela trakten, säger han.

Hammerfest är med sina 9000 invånare den kommun som först av alla fått känna av vad den framtida oljeutvinningen kan innebära. Visserligen kommer den stora andelen av anläggningsarbetare snart att försvinna och kvar blir 180 personer som ska sköta den dagliga driften. Dessa har dock rekryterats med tanke att de ska vilja bo och leva i Hammerfest. Ytterligare 100 arbetstillfällen bedöms också

skapas i regionen. Nu klagar folk på att huspriserna gått upp, så att bara oljefolket har råd att köpa hus i den mån det överhuvudtaget finns hus att tillgå. Samtidigt rustas byn upp och nya affärer öppnas.

En ort i förvandling

- Det är helt enormt så mycket som har hänt, säger Oddrun Opdahl, som är avdelningschef för Aetat i Hammerfest.

Hon har arbetat där sedan 1989 och kan verkligen se den förändring som anläggningen på Melkøya har inneburit. Förr var det en del av jobbet att försöka övertala arbetsgivare att ta in folk. Idag handlar det om att få tag på människor att anställa. Arbetslösheten är på två procent, tidigare var den som mest på tio procent. Nu ingår det i arbetsuppgifterna att motivera människor från andra tätorter i Finnmark att pendla, att utbilda och uppgradera människors kompetens så att de passar till behoven. Och att vända blicken långt utanför länets gränser för att rekrytera arbetskraft. Oddrun Opdahl märker också att det blivit betydligt lättare för människor med någon form av arbetshandikapp att få anställning, bland annat på Melkøya.

- Alla hos oss får jobb, oavsett ålder och kön, säger hon.

I stort sett är hon positiv till utvecklingen.

- Jag tror det här bara är början. Jag vet inte om jag vill tro det, men det kommer inte att stoppa med det här, säger hon.

Så här kan energiäventyret i nordområdena se ut i 2030 - om knappt 25 år.

